

Feathers of Fire

Frans Hakkemars en Joanne Oussoren
een nieuwe schakel in de schaduwtheater evolutie!?

Op 14 december 2018 zag Frans Hakkemars de voorstelling Feathers of Fire in het volkenkundig Museum Branly in Parijs. Hij woonde tevens een lezing bij van Hamid Rahmanian en nam deel aan een workshop voor kinderen. De voorstelling trekt overal volle zalen. Wat is de verklaring voor het wereldwijde succes?

Feathers of Fire is een schaduwspettakel voor alle leeftijden, gebaseerd op een Perzisch heldengedicht Shâhnâhmè. Het is bedacht, gemaakt en geregisseerd door de bekroonde filmmaker, ontwerper en illustrator Hamid Rahmanian. Hij is in Iran geboren (1976) en studeerde in 1992 af in grafische vormgeving aan de universiteit van Teheran. Hij vervolgde zijn studie computeranimatie in de Verenigde Staten op het Pratt Institute in New York en is sinds 1998 directeur van Fictionville Filmstudio. Hij is initiatiefnemer van Kingorama, het Shâhnâhmè-project.

Het verhaal

De podiumproductie Feathers of Fire, die schaduwspel, computeranimaties, kunst en geschiedenis combineert, omvat slechts een klein gedeelte van tien pagina's uit het lange tiende-eeuwse Perzische, epische gedicht Shah-naamh ('Het boek der koningen'). De nationale held van Perzië, Ferdowsi, zette het 50.000 verzen tellende dichtwerk meer dan duizend jaar geleden op papier. Ferdowsi heeft dertig jaar van zijn leven gewerkt aan dit verhaal. Het bestrijkt een periode van 3600 jaar, waarin geschiedenis, mythe en legende moeiteloos samenvloeien. Het beschrijft het ontstaan der aarde tot en met de val van de Sassanieden en de komst van de Arabieren en islam halverwege de zevende eeuw. Het gaf de Perzen niet alleen een nationale identiteit, maar het werk fungeerde tevens als bewaarder en verspreider van het Perzisch in een tijd waarin het Arabisch, de wetenschappelijke en literaire voertaal was. Daarnaast werden de Shâhnâhmè-manuscripten voertuig voor de Perzische miniatuurkunst en hadden ze een grote invloed op de latere literatuur. "Shâhnâhmè, 'Het boek der koningen' is een sprookje dat in de westerse wereld te vergelijken is met Rapunzel of Romeo en Julia en Jungle Book," legt Rahmanian uit. Het is het langste heldengedicht door één persoon geschreven. Feathers of Fire is nu het levenswerk van Hamid Rahmanian. Het beleefde zijn wereldpremière in New York op de Brooklyn Academy of Music in 2016 en trekt sindsdien wereldwijd volle zalen.

Verklaring voor het wereldwijde succes?

Zoals de *Lion King* en *War Horse* een enorme boost hebben gegeven aan de populariteit van het poppentheater bij het grote publiek, zo trekt deze schaduwtheatervoorstelling uitverkochte zalen. Alle zeven voorstellingen in Parijs waren uitverkocht. Het is inmiddels de 111e voorstelling voor bijna 100.000 toeschouwers en speelde tot nu toe met name in de USA, maar ook in China, (Shanghai en Peking), Taiwan, Canada en Polen.

De naam Feathers of Fire doet denken aan het Russische sprookje Vuurvogel, op muziek gezet door Strawinsky voor een optreden van de Ballet Russes in Parijs 1910. In beide verhalen kan de hoofdpersoon een beroep doen op een vogel als hij in nood is. Hij hoeft enkel één van haar veren in het vuur te gooien om haar toverkracht op te roepen. Is deze voorstelling anno 2018 het begin van een wereldwijde nieuwe schaduwtheater(revolutie)? Hamid Rahmanian is ongetwijfeld een multitalent. Hij verstaat de kunst van het vertellen en combineert eeuwenoud traditioneel cultureel erfgoed als schaduwtheater met hedendaagse technologie (digitale computeranimatie). Voor de uitvoering van zijn projecten weet hij de juiste professionele mensen om zich heen te verzamelen. Ook zet hij zijn producten goed in de markt. Hij - zijn projecten - winnen aan de lopende band allerlei prijzen. In 2014 won hij zelf een Guggenheim Fellowship op grond van de illustraties bij het boek Shâhmânêh.

Hoe is Hamid Rahmanian te werk gegaan?

Zijn project Shâhnâhmê begon rond 2008 tijdens de viering van de 1000ste verjaardag van het gedicht. Iedereen in Iran kent het verhaal. Het wordt veel voorgelezen en op scholen behandeld. Buiten Iran en de buurlanden is het verhaal echter nauwelijks bekend, vanwege slechte beeldvorming in de pers en op TV, en associaties met fundamentalisme, terreuraanslagen en vrouwenonderdrukking. Hamid wilde een tegenwicht bieden door aandacht te vragen voor de rijke culturele geschiedenis van Iran en kwam uit bij 'Het Boek der Koningen'. Hamid is cineast en beeldend kunstenaar. Op zijn verzoek heeft zijn landgenoot Ahmad Sadri, hoogleraar socioloog en antropologie in de Verenigde Staten, een nieuwe vertaling en bewerking gemaakt van dit 'Boek der Koningen'. Hierin brengt hij een groot aantal heldhaftige personages tot leven en weeft hij hun avonturen in een spannend verhaal. Het boek bevat vier grote tragedies en vier prachtige liefdesverhalen. Hamid zorgde zelf voor de illustraties in het boek. Vier jaren lang verzamelde hij 17 uur per dag al het beeldmateriaal van de 14e tot en met de 19de eeuw over het 'Boek der Koningen' dat in Iran en de buurlanden te vinden is. Denk daarbij aan muurschilderingen, schilderijen en miniaturen. Hij verwerkte meer dan 113 boeken. Ook kopieerde en verwerkte hij afbeeldingen op munten en schalen. Om je een voorstelling te geven van het immense werk: op één pagina zijn soms meer dan 86 gekopieerde puzzelstukjes van verschillende afbeeldingen verwerkt en dat bijna 600 pagina's lang. In 2013 werd het dikke boekwerk uitgebracht. Het boek is inmiddels aan de 4e druk toe. Er circuleert een kleine oplage met gesigneerde exemplaren: de premier van India gaf het als cadeau aan Obama en de Bibliotheek van het Huis van Afgevaardigden heeft het boek aangeschaft. Het enorme, spectaculaire werk belichaamt opnieuw het literaire en historische belang van het gedicht voor de Perzische identiteit.

Offspring

Vanuit dit eerste deel van het project Shâhnâhmê zijn vijf andere projecten voortgekomen: een storyboard/stripverhaal, de schaduwtheatervoorstelling Feathers of Fire, een luisterboek, een pop-up boek en in 2019 komt een muziekproject uit samen met de beroemde cellist Yo-Yo Ma. Mede gestimuleerd door het succes van het boek wilde hij een filmbewerking maken naar voorbeeld van *Lord of the Rings* en de *Game of Thrones*. Al verzamelend en werkend aan het verhaal stuitte hij op de schaduwtheaterfilm 'The adventures of Prince Achmed' van Lotte Reiniger uit 1906.

Hamid wilde in dezelfde stijl een voorstelling creëren. Hij begon met een kleine schaduwtheateruitvoering. De kleine schaduwbeelden werden door de poppenspelers voor het publiek zichtbaar, groot op het achterdoek geprojecteerd. Daarop werd hij uitgenodigd om een 'grotere' versie te maken. Dit was het begin van een twee jaar durende reis, dat begon met de hertaling van het 'Boek der koningen' en voorlopig eindigt met het muziekproject met Yo-Yo Ma.

Storyboard en schaduwtheatervoorstelling

Hamid heeft eerst zelf een storyboard gemaakt. Dit is als stripverhaal uitgegeven om het proces van het maken van een verhaal, naar een storyboard en vandaar naar een schaduwspel duidelijk te maken. Later heeft hij een professionele storyboardschrijver ingehuurd. Na 22 maanden werk worden in de voorstelling 160 schaduwtheaterpoppen, 137 digitale animaties, 15 kostuums en 15 maskers gebruikt. Hij huurde een computerprogrammeur in voor het verwerken van de meer dan 1163 licht- en geluidcues. Samen komen ze in een life animatie van 70 minuten tot leven. De schaduwspelers projecteren aan de achterkant van het doek, in de latere grotere versie onzichtbaar voor het publiek, hun eigen levensgrote schaduwen in de scenografische computeranimaties op een scherm van bioscoopformaat van 10 bij 5 meter. Voor de uitvoering van de voorstelling is dan ook minimaal 5 meter diepte nodig. Het schaduwspel is geperfectioneerd door schaduwmeester Larry Reed van Shadow Lights Production uit San Francisco. Larry Reed werkt met meerdere projecties tegelijk. De originele score is van het veelgeprezen muzikale team, Loga Ramin Torkian & Azam Ali. Het is een verhaal geworden vol actie en magie waarin de liefde tussen Zal en Rudabeh tegen de verwachting in uiteindelijk overwint. Oscar-winnend regisseur Francis Ford Coppola noemde het 'One of the great epics of all time...brought to life in a spectacular fashion.' Hij zag 'Feathers of Fire' driemaal in San Francisco.

De Zijderoute

Hamid ziet zichzelf niet als een geschiedkundige, maar als een kunstenaar. Hij vindt het voor de hand liggend dat met de verspreiding van de Islam en haar verbod op afbeeldingen van goden, het Midden Oosten en Egypte een rol hebben gespeeld bij de verspreiding van het schaduwtheater langs de zijderoute over de hele wereld. Evenzo verspreidde het Chinese schaduwtheater zich over de zijderoute, beïnvloeding gaat natuurlijk twee kanten op.

Ya Wen Chien, een poppenspeler uit China, denkt dat de Aziatische en Perzische culturen - lang geleden verbonden door de Zijderoute - samenkomen in 'Feathers of Fire'. "We verbinden ons via kunst en het brengt ons samen."

Voor de Iraans-Amerikaanse Hamid Rahmanian gaat het over nog iets groters: "Wanneer het publiek het theater verlaat is hun ziel gereinigd. Ze hebben een ander beeld gekregen. Nu hebben ze voor de eerste keer iets moois gezien over het Midden-Oosten en Iran." Zijn doel is om voor een breder publiek een meer evenwichtige kijk te geven op culturen uit het Midden-Oosten, in het bijzonder die van Iran.

Waardering

Is Hamid Rahmanian geslaagd in zijn opzet? Zowel de overdracht van de inhoud van het verhaal als de manier waarop hij het vertelt - via modern schaduwtheater dat mensgrote schaduwbeelden en computeranimaties life projecteert - zijn geslaagd. Het is met recht een familievoorstelling voor een groot publiek. De voorstelling is een

belangrijke schakel in de schaduwtheater-evolutie. Fijnproevers willen natuurlijk net iets meer. Het verhaal is nogal zoetsappig en Hollywood-achtig, à la Walt Disney neergezet. Boosaardige vaders veranderen gemakkelijk in het tegendeel. Vrouwen vertolken positieve hoofdrollen inclusief de vrouwelijke Vuurvogel. Mijns inziens zou de waardering voor het schaduwtheater nog worden versterkt als de muziek en de teksten live zouden worden gebracht, en de schaduwspelers zelf vóór het doek hun werk zouden uitvoeren. Het magische wonder toen de spelers na de voorstelling met schaduwmasker vóór het doek kwamen, sprak voor zich. De beelden van de Fenicische boot in de oceaan bedreigd door een grote zeedraak overtuigden mij nog het meest. Viervoeters als paarden en olifanten, die als één geheel werden bewogen, kwamen mij minder overtuigend over.

De workshops

Het door Jacques Chirac nagelaten prachtige volkenkundig Museum Branly verzorgt ook vele workshops om kinderen actief bij de tentoonstellingen te betrekken. De dag na de voorstelling gaven twee spelers uit de zeven mensen tellende cast een eenvoudige workshop schaduwtheater. Er ligt een A-4tje klaar met voorbeeld van de slangenkoning. Onderlijf en bovenlijf worden uitgeknipt, en met een splitpen samengevoegd. Een saté stokje wordt aan elk deel met schilderstape vastgeplakt, zodat wonderlijke esthetische dansbewegingen kunnen worden gemaakt. Het hoofd en de slangen op zijn schouders worden uitgeknipt uit een velletje transparant plastic en kunnen getekend en gekleurd worden met stiften. Met kleurrijke pijpenragers en veertjes kan het geheel opgesierd worden. Als de schaduwen klaar zijn staat even verderop een eenvoudige opstelling klaar. Twee tafels ruggelings op elkaar geplaatst en tussen de poten van de bovenste tafel is calqueerpapier gespannen. Een lampje is voldoende om prachtige schimmen op het papier tot leven te laten komen. Houd je ze dichterbij de led lamp dan worden de schaduwen groter op het doek. De kinderen genieten, zingen en laten de poppen dansen. Ze lopen dwars door het licht met hun hoofden, armen, handen en al spelend ontdekken ze manieren om schaduwen tot leven te brengen. Tot slot breekt er een gevecht uit waarbij het doek scheurt...

Yo-Yo Ma

In 2019 staat een samenwerking op stapel met de in Parijs geboren Chinees Amerikaanse cellist Yo-Yo Ma en zijn Zijderoute ensemble. De voorstelling Feathers of Fire neemt in 2019 een adempauze. Tijd genoeg om de voorstelling naar Nederland te halen...

Op de website van Kingorama vind je prachtige filmpjes en informatie om zowel boek, storyboard, pop-up boek als luisterboek te bestellen.

www.kingorama.com

www.fictionvillestudio.com

www.shadowlight.org

www.quaibrantly.fr